

Reet Bender
University of Tartu

Marika Peekmann
University of Tartu

Narva in Baltic German autobiographies – a realm of memory or just a memorable place?

The border city of Narva, which simultaneously unites and separates people, can be considered a complex and multi-layered realm of memory. Pierre Nora's term *lieu de mémoire* (realm or site of memory) can broadly be defined as a (symbolic) place which is crystallised in a community's memory (Nora 1998). This concept gives us an opportunity to approach and dissect Narva from a new angle. This extraordinary and pluricultural border area has inspired Baltic German authors to capture interesting episodes from Narva as it was during their lifetime: as a symbolic outpost of the Western world as well as an emotionally loaded hometown.

Basing our theses on the memoirs of different Baltic German authors who cover topics related to Narva and the surrounding regions, we will try to show that even the most complex and problematic symbols could develop into realms of memory. The places where many cultures encounter hide a great potential although it does not always come to fruition. This is evident in the case of Eduard von Stackelberg who describes Narva in the 19th century as the last place where the German *Ordnung* and *Bildung* began (or if we look from across the river – ended) (Stackelberg 2010) – values which are not forgotten in today's Estonia. At the same time, he saw the main goal of Narva in separating different cultural areas from each other. On the other hand, Monika Hunnius describes Narva as an irreplaceable home town where the cultures and people could come together in a natural way.

We will analyse Narva in our presentation as a border of two worlds in the memoirs of Baltic German authors and hope to explore both – as in the uniting and separating – meanings of a border in Lotman's approach.

Literature

Hunnus, Monika (1960): *Mein Elternhaus. Erinnerungen.* Heilbronn

Nora, Pierre (1998): Zwischen Geschichte und Gedächtnis. Translated from French by Wolfgang Kaiser. Frankfurt am Main

Stackelberg, Eduard von (2010): Ühe baltlase võitlustee. Püüdlused, võidud ja kaotused. Translated from German by Reet Bender.

Reet Bender
Tartu Ülikool

Marika Peekmann
Tartu Ülikool

Narva baltisaksa mälestustes – mälupaik või paik mälus?

Piirilinna Narvat, mis korruga kultuure ja inimesi lahutab ja liidab, võib käsitleda keerulise ja mitmetahulise mälupaigana. Pierre Nora kontseptsioon mälupaikadest kui (sümboolsetest) paikadest, mille tähendus on kristalliseerunud kogukonna mälus (Nora 1998), annab võimaluse avada Narvat uue pilguga. See erakordselt mitmekesine ja mitmekultuuriline piiriala on andnud inspiratsiooni ka baltisaksa autoritele jäädvustamiseks huvitavaid sissevaateid Narvasse oma eluajast nii sümboolse läänemaailma eelpostina kui ka emotsionaalselt laetud kodukohana.

Toetudes erinevate baltisaksa autorite mälestustele Narvast ja selle lähiümbrusest ühendame piiriuuringud mälupaikade teooriaga ning proovime näitlikustada, et ka keerulised ning problemaatilised sümbolid võivad kujuneda mälupaikadeks. Paigad, kus kohtuvad mitu kultuuriruumi, peidavad endas suurt potentsiaali, ehkki see alati ei realiseeru. Nii kirjeldab näiteks Eduard von Stackelberg Narvat 19. sajandil kui viimset paika, kust sai alguse (või vaadates teiselt poolt jõge – lõpu) saksa kord ja kasvatus (Stackelberg 2010) – väärtused, mille olulisust ei ole unustatud ka tänapäeva Eestis. Samas nägi ta Narva rolli just selles, et lahutada erinevaid kultuuriruumi teineteisest. Monika Hunnius seevastu kirjeldab Narvat kui asendamatu kodupaika, kus kultuurid ja inimesed loomulikult viisil kokku said.

Käsitleme oma ettekandes Narvat kui kahe maailma piiri baltisaksa autorite mälestustes ning loodame nii jõuda ka Lotmani piiri mõiste mõlema – nii liitva kui lahutava – tähenduse avamiseni.

Kirjandus

Hunnius, Monika (1960): Mein Elternhaus. Erinnerungen. Heilbronn

Nora, Pierre (1998): Zwischen Geschichte und Gedächtnis. Prantsuse keelest tõlkinud Wolfgang Kaiser. Frankfurt am Main.

Stackelberg, Eduard von (2010): Ühe baltlase võitlustee. Püüdlused, võidud ja kaotused. Saksa keelest tõlkinud Reet Bender.